

Avizul Comitetului European al Regiunilor – Extindere: Includerea autorităților locale și regionale din Balcanii de Vest în inițiativele UE privind cooperarea macroregională, transfrontalieră și alte tipuri de cooperare transnațională

(2018/C 247/05)

Raportor general: Franz SCHAUSBERGER (AT-PPE), delegat al landului Salzburg la Comitetul Regiunilor

Document de referință: COM(2018) 65 final

RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR

Observații generale

1. salută faptul că Președinția bulgară vede în Balcanii de Vest o prioritate și a solicitat contribuția CoR pe această temă;
2. salută și sprijină strategia pentru o *perspectivă credibilă de aderare pentru Balcanii de Vest și un angajament sporit al UE în regiune*, prezentată de Comisia Europeană (CE) la 6 februarie 2018;
3. împărtășește convingerea Comisiei că țările din Balcanii de Vest fac parte din Europa, având un patrimoniu cultural comun, o istorie comună și un viitor comun, și că o perspectivă credibilă de aderare reprezintă un factor esențial pentru transformarea regiunii și, astfel, pentru siguranță, bunăstare, prosperitate socială, reconciliere și stabilitate;
4. salută perspectivele de aderare a Serbiei și Muntenegrului la UE până în 2025, de începere a negocierilor de aderare a Albaniei și a fostei Republici iugoslave a Macedoniei, de dobândire a statutului de țară candidată de către Bosnia și Herțegovina și de avansare pe calea către Uniunea Europeană a Kosovo ⁽¹⁾ prin punerea în aplicare a Acordului de stabilizare și de asociere;
5. sprijină, de asemenea, poziția clară a Comisiei, care afirmă că aceste perspective se pot concretiza numai dacă țările din Balcanii de Vest îndeplinesc toate criteriile și condițiile necesare în acest sens, îndeosebi în ceea ce privește consolidarea democrațiilor lor, și realizează toate reformele necesare, în special în domeniile statului de drept, respectării drepturilor fundamentale, competitivității, cooperării regionale și reconcilierii, excluzând orice posibilitate de a acorda excepții pe criterii politice și de a schimba condițiile în timpul procesului;
6. salută intenția Comisiei de a-și consolida în mod semnificativ sprijinul acordat pentru procesul de transformare a țărilor din Balcanii de Vest, spre exemplu printr-o extindere progresivă a instrumentului de asistență pentru preaderare (IPA) până în anul 2020, pe baza unui plan concret de acțiune cuprinzând șase inițiative emblematice;
7. consideră că strategia de extindere a Uniunii Europene pentru țările din Balcanii de Vest trebuie să facă parte dintr-o strategie mai amplă de consolidare a Uniunii până în anul 2025, întrucât Uniunea trebuie să fie mai puternică și mai stabilă înainte de a se putea extinde, iar cele 27 de state membre și populația lor trebuie să fie convinse de valoarea adăugată a acestei extinderi a UE;

⁽¹⁾ Această denumire nu aduce atingere pozițiilor privind statutul și este conformă cu RCSONU 1244/99, precum și cu Avizul CIJ privind Declarația de independență a Kosovo.

8. salută reînnoirea angajamentului solemn asumat de țările din Balcanii de Vest în timpul summitului de la Triest din 2017, de a se sprijini reciproc pe drumul spre Europa, de a-și rezolva divergențele politice în cadrul instituțiilor democratice și de a-și consolida dialogul politic reciproc, dat fiind că edificarea unor relații bune de vecinătate reprezintă un pas important pe calea apropierii de Uniunea Europeană;

9. reamintește numeroasele sale avize în care s-a subliniat în mod repetat faptul că reprezentanții locali și regionali trebuie implicați în procesul de integrare europeană, precum și că standardele și bunele practici ale UE trebuie implementate cât mai curând posibil la nivel regional și local în cursul procesului de extindere. Doar astfel se pot dobândi în mod adecvat și în timp util cunoștințele necesare la nivel subnațional, în perspectiva sarcinilor și responsabilităților viitoare care decurg din acquis-ul UE;

10. salută agenda privind conectivitatea adoptată de UE și celelalte inițiative regionale, cum ar fi Procesul de la Berlin, și recomandă insistent includerea autorităților locale și regionale din țările implicate în procesul de aderare și utilizarea experienței noilor state membre în punerea în aplicare, îndeosebi în domeniile transporturilor, energiei, dezvoltării digitale, educației și tineretului;

11. solicită măsuri speciale și angajamente irevocabile pentru asigurarea faptului că noile state membre nu pot bloca aderarea altor candidați din Balcanii de Vest;

Rolul nivelului subnațional în procesul de extindere

12. constată cu îngrijorare că, în majoritatea statelor balcanice, administrația publică de la toate nivelurile, în special de la nivelul autorităților locale, continuă să fie slab dezvoltată, fiind caracterizată de o capacitate administrativă limitată, un grad ridicat de politicizare și corupție, precum și o lipsă de transparență și resurse financiare insuficiente;

13. subliniază faptul că funcționarea instituțiilor democratice trebuie consolidată, în special la nivel local și regional, inclusiv prin procese electorale solide și o funcționare corespunzătoare a adunărilor regionale și a consiliilor locale, precum și printr-un dialog constructiv și susținut cu societatea civilă;

14. solicită, cu privire la toate țările din Balcanii de Vest, elaborarea și punerea în aplicare a unor programe de reformă, creșterea calității și responsabilizarea administrației publice, vizând îndeosebi gestionarea transparentă a finanțelor publice, și elaborarea unor strategii de guvernare electronică, servicii mai bune pentru cetățeni, legi noi în materie de proceduri administrative generale, norme echilibrate și echitabile privind remunerația în serviciul public și pentru funcționarii autorităților locale și regionale, precum și proceduri transparente de recrutare și de eliberare din funcție;

15. constată că, în majoritatea statelor din Balcanii de Vest, s-au înregistrat progrese importante ca urmare a adoptării de legi noi pentru reformarea administrației locale, consideră însă că trebuie depuse în continuare eforturi considerabile și că se impune un transfer al resurselor financiare necesare pentru a întări capacitatea administrativă a autorităților locale, astfel încât acestea să își poată exercita competențele sporite în pregătirea adeziunii și în beneficiul populației locale;

16. evidențiază ca exemplu pozitiv adoptarea, în Serbia, a legii privind serviciul public la nivelul Provinciei Autonome Voivodina și la nivel local, amintește însă că legea privind resursele Provinciei Autonome Voivodina – prevăzută de constituție – nu a fost încă adoptată;

17. consideră că este un element pozitiv faptul că, în mai multe state din Balcanii de Vest, în special în Albania, au fost decise și implementate reforme teritoriale la nivel local prin transferul de noi competențe către administrația locală, însă nu există progrese suficiente în ceea ce privește consolidarea financiară și administrativă a administrațiilor locale recent create;

18. salută faptul că, în strategia de extindere a Comisiei pentru Balcanii de Vest, se face referire expresă la necesitatea de a asigura un echilibru adecvat între autoritățile centrale, regionale și locale, în logica guvernării pe mai multe niveluri, în contextul în care dimensiunea guvernării regionale și locale a fost aproape absentă din planificarea strategică și operativă pentru extinderea UE, în țările implicate în procesul de aderare din Balcanii de Vest;

19. consideră că este imperios necesară o abordare „de jos în sus” pentru realizarea punctuală a integrării statelor din Balcanii de Vest în UE;

20. apreciază ca fiind un element pozitiv faptul că, mai ales la nivel local, în statele din Balcanii de Vest cooperarea transnațională s-a intensificat prin schimbul de experiență, transferul de know-how, transferul de bune practici și introducerea de metode și abordări noi. În acest sens, trebuie menționate cu precădere activitățile și inițiativele asociațiilor și organizațiilor locale și regionale, precum Euroregiunea adriatico-ionică (EAI) și rețeaua regională NALAS (Rețeaua asociațiilor autorităților locale din Europa de Sud-Est), care ar trebui să beneficieze de o implicare și o susținere mai puternice de la nivel european;

21. regretă faptul că deocamdată nu s-a creat nicio platformă amplă și durabilă pentru colaborarea municipală și nicio legătură strânsă cu instituțiile UE, menită să sprijine implementarea standardelor UE și a acquis-ului UE la nivel local, precum și că inițiativele bine-venite de cooperare care există în prezent, precum Consiliul de Cooperare Regională (CCR), ReSPA ⁽²⁾ și Procesul de la Berlin, se concentrează în special asupra nivelului administrației centrale și nu țin cont de nivelul local și regional;

Decentralizare și democrație

22. regretă faptul că, în ultimii zece ani, evoluțiile din statele din Balcanii de Vest s-au caracterizat prin blocări de reforme, nerăbdare și un scepticism în creștere față de aderarea la UE, precum și prin adâncirea instabilității, a corupției, a naționalismului și a politizării extreme a instituțiilor de stat și a administrațiilor publice, ceea ce a dus într-o anumită măsură la forme de guvernare cu tendințe autocrate și spre centralism;

23. reafirmă, mai ales în ce privește Bosnia și Herțegovina, importanța unei bune coordonări între toate nivelurile de guvernare și administrație pentru buna funcționare a țării, pentru o aplicare eficace a programului de reformă, mobilitate, precum și pentru crearea unui spațiu economic unic și salută faptul că toate nivelurile au convenit între timp asupra completării amplului chestionar al Comisiei;

24. constată că legile electorale privind organizarea alegerilor locale și regionale în Balcanii de Vest corespund în mare parte standardelor europene și că alegerile de la nivel local s-au desfășurat în general calm și ordonat, dar și că există încă deficiențe grave din cauza lipsei de imparțialitate și a politizării autorităților electorale, în ceea ce privește transparența finanțării campaniilor electorale, procesul de înregistrare a candidaturilor și soluționarea conflictelor electorale;

25. are convingerea că descentralizarea, ca pilon al procesului de reforme democratice, este esențială pentru coeziunea socială, stabilitatea, pacea și reconcilierea din Balcanii de Vest și, astfel, pentru viitorul Europei;

26. este pe deplin conștient că, în demersul imperios necesar de consolidare a descentralizării bine înțelese, trebuie să se asigure faptul că nu are loc o adâncire a divizării și a tensiunilor etnice;

27. este convins că depolitizarea serviciului public este vitală pentru întărirea încrederii între serviciul public și cetățeni, la nivel local și regional;

Statul de drept, drepturile fundamentale și lupta împotriva corupției la nivel local și regional în Balcanii de Vest

28. regretă că, după mai mulți ani în care UE și-a asumat angajamente față de țările din Balcanii de Vest, la nivelul guvernelor naționale și al autorităților locale și regionale există în continuare legături strânse cu criminalitatea organizată și corupție și că primează interconexiunile strânse dintre interesele publice și private;

⁽²⁾ ReSPA este o organizație internațională care are misiunea de a stimula cooperarea regională în domeniul administrației publice în Balcanii de Vest (<https://www.respaweb.eu>)

29. pledează, de aceea, pentru consolidarea substanțială a organelor specializate de procuratură în vederea combaterii corupției și a criminalității organizate, precum și a autorităților judiciare, cu scopul recuperării bunurilor dobândite în mod ilicit, retragerii dreptului de exercitare a unei funcții publice, adoptării de dispoziții mai stricte pentru funcționari și al asigurării unor mecanisme de informare și de soluționare a plângerilor mai accesibile pentru cetățeni;

30. subliniază, prin urmare, faptul că trebuie să se consolideze în mod semnificativ și să se asigure independența, calitatea și eficiența sistemului judiciar nu doar la nivel național, ci și la nivelul autorităților locale și regionale, unde este nevoie de o transparență clară îndeosebi în procedurile de achiziții publice, și salută exemplele pozitive în acest sens, spre exemplu înființarea unei agenții anticorupție și elaborarea de planuri de acțiune aferente în aproape toate municipalitățile din Muntenegru, precum și eforturile actuale din Albania;

31. așteaptă din partea țărilor vizate intensificarea eforturilor depuse pentru dezvoltarea statului de drept și a justiției, garantarea drepturilor fundamentale, a libertății și siguranței, precum și pentru consacrarea protecției minorităților, în special a comunității rome – a căror incluziune socială ar trebui promovată mai bine – și a comunității LGBTI și a egalității de gen, inclusiv combaterea violenței domestice; salută în acest sens introducerea de către Serbia, ca prima țară în procesul de aderare, a indicatorului UE privitor la egalitatea între femei și bărbați;

32. își pune speranțe mari în Președinția bulgară că va reuși să mobilizeze toate forțele politice din Bosnia și Herțegovina în sensul găsirii unei soluții comune pentru o reformă electorală conformă cu principiile constituționale în perspectiva alegerilor din octombrie 2018. În acest context, trebuie să se țină seama de dispozițiile care decurg din faptul că cele trei popoare din Bosnia și Herțegovina sunt popoare constitutive și cu drepturi egale. Acest lucru se traduce, totodată, prin necesitatea punerii în aplicare a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Sejdić-Finci, Zornić și Pilav, astfel încât evreii, romii și reprezentanții altor minorități naționale să poată candida la alegerile prezidențiale și pentru Casa Popoarelor Federației, iar în Mostar să fie posibilă organizarea de noi alegeri locale, după mai mult de șapte ani;

33. subliniază importanța libertății de exprimare și a libertății presei într-o cultură politică democratică ca garanții ale pluralismului specific unei societăți democratice. Este vorba aici și de influența problematică exercitată asupra jurnaliștilor și a relațiilor acestora ca urmare a structurilor netransparente de proprietate din mass-media;

34. subliniază faptul că o cultură democratică europeană presupune un comportament exemplar din partea factorilor de decizie politică de la toate nivelurile, precum și abținerea de la confruntări și provocări, evitarea unei retorici sau a unor acte radicale și naționaliste, sensibilitate la nevoile grupurilor de populație vulnerabile și defavorizate, luarea în considerare a situației minorităților etnice, lingvistice sau religioase și un respect absolut față de toate persoanele, indiferent de culoarea pielii lor, de orientarea lor sexuală sau de identitatea de gen;

35. face un apel la liderii politici să evite și să condamne orice act ce poate duce la intensificarea tensiunilor interetnice, să contracareze discursurile naționaliste și glorificarea crimelor de război, să combată rasismul, xenofobia, extremismul, radicalizarea și terorismul, precum și să promoveze acțiuni preventive în rândul tinerilor;

Cooperarea transfrontalieră la nivel regional și local

36. consideră cooperarea regională și relațiile de bună vecinătate între statele din Balcanii de Vest ca fiind indispensabile pentru progresul european și crearea de noi oportunități economice;

37. sprijină toate inițiativele de consolidare a relațiilor reciproce dintre țările din Balcanii de Vest, a cooperării transfrontaliere la nivel regional și local, precum și a programelor de parteneriat și programelor TAIEX, și se oferă să acorde asistență în vederea posibilei includeri a țărilor candidate din Balcanii de Vest în conceptul de GECT;

38. precizează că litigiile transfrontaliere bilaterale trebuie să fie rezolvate de urgență de către autoritățile statelor în cauză, respectiv supuse unei hotărâri judecătorești sau unei soluționări definitive și cu caracter obligatoriu la nivel internațional; deplânge, în acest context, disputa continuă dintre Slovenia și Croația în ceea ce privește delimitarea granițelor și accesul la apele internaționale din Golful Piran, care a devenit o problemă internă a UE în urma aderării celor două țări la Uniune, și salută semnarea acordurilor de demarcare a granițelor dintre Muntenegru și Bosnia și Herțegovina, respectiv Kosovo;

39. salută recenta ratificare de către Republica Serbia a Convenției de la Madrid și se așteaptă ca și fosta Republică iugoslavă a Macedoniei și Kosovo să devină semnatare ale acestei convenții, care oferă soluții concrete pentru depășirea principalelor obstacole aflate în calea cooperării transfrontaliere;

40. are convingerea că, în lipsa unei normalizări efective și cuprinzătoare a relațiilor dintre Belgrad și Priștina prin dialogul promovat de UE în regiune, nu se poate asigura o stabilitate durabilă, motiv pentru care încheierea unui acord de normalizare cuprinzător și obligatoriu din punct de vedere juridic este imperios necesară; salută normalizarea relațiilor dintre Serbia și Croația și continuarea dialogului dintre Belgrad și Priștina;

41. constată cu satisfacție că situația din nordul regiunii Kosovo a rămas în general calmă, comunicarea dintre municipalitățile din nord și instituțiile centrale s-a îmbunătățit, iar actele izolate de provocare și de violență, care trebuie condamnate, nu au dus la o degradare gravă a dialogului inițiat între Belgrad și Priștina;

42. vede în Spațiul Economic Regional, convenit cu ocazia summitului organizat la Trieste în iulie 2017 privitor la Balcanii de Vest, un pas important în direcția promovării integrării economice dintre UE și țările din Balcanii de Vest și a creșterii atractivității pieței regionale și așteaptă cu interes implementarea planului de acțiune convenit cât mai curând posibil;

43. consideră că este extrem de important să se intensifice cooperarea strategică și operațională transfrontalieră cu și între statele din Balcanii de Vest în domeniile migrației și al gestionării frontierelor, prin asigurarea accesului la protecție internațională, schimbul de informații relevante, îmbunătățirea controlului la frontiere etc. și încurajează autoritățile locale să sprijine lupta împotriva introducerii ilegale de imigranți și a traficului de persoane;

44. apreciază foarte mult faptul că, recent, s-au înregistrat semne pozitive de progres în negocierile dintre Grecia și fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, în cadrul cărora persistă de mai mulți ani conflicte latente, referitoare la nume; speră ca Președinția bulgară a Consiliului să reușească, pe lângă negocierile aflate în curs de desfășurare sub egida ONU, să contribuie semnificativ la aplanarea acestor conflicte și la găsirea unei soluții;

Situația economică și strategii macroregionale în Balcanii de Vest

45. constată cu regret că, în prezent, niciuna dintre țările din Balcanii de Vest nu poate fi considerată ca având o economie de piață funcțională și nu este în măsură să facă față presiunilor concurențiale și forțelor prezente pe piață în cadrul Uniunii, în special în contextul influenței politice predominante și al sectorului privat slab dezvoltat, factori care au un impact deosebit de negativ asupra piețelor forței de muncă, îndeosebi prin lipsa oportunităților de locuri de muncă pentru tineri;

46. subliniază faptul că, în majoritatea localităților din țările candidate, persistă opinia conform căreia proiectele și programele UE sunt prea complexe pentru condițiile existente la nivelul administrațiilor locale, eforturile Comisiei de simplificare a accesului la proiecte și programe fiind astfel umbrite de existența unui mecanism din ce în ce mai sofisticat și complex de control;

47. sprijină extinderea rețelei transeuropene de transport (TEN-T) actuale, inclusiv finalizarea coridorului și prelungirea sa către sud-estul Europei, care ar putea permite soluționarea problemei actuale legată de lipsa de conexiuni în materie de transport a țărilor din Balcanii de Vest și îmbunătățirea legăturilor rutiere, maritime, aeriene și feroviare între est și vest, aceasta constituind o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea întregii regiuni;

48. recomandă, prin urmare, includerea reprezentanților autorităților locale și regionale, respectiv ai asociațiilor locale în procesul de negociere, planificare, monitorizare și evaluare al IPA;

49. salută intenția UE de a majora treptat fondurile IPA până în 2020 în vederea punerii în aplicare a strategiei prezentate, răspunzând astfel mai eficient la nevoile țărilor din regiune;
50. remarcă ca un exemplu pozitiv „Innovation Fund” finanțat prin intermediul IPA, ale cărui obiective principale constau în finanțarea unor proiecte pilot de inovare și în consolidarea cercetării și dezvoltării în întreprinderile private, sprijinind, spre exemplu prin intermediul „Innovation Serbia Project”, înființarea de întreprinderi noi sau rezultate prin sciziune, precum și dezvoltarea de tehnologii și servicii orientate spre piață și inovatoare, și contribuind, astfel, în mod semnificativ, la creșterea competitivității economiei private sârbe;
51. menționează, ca un bun exemplu de colaborare regională transfrontalieră de succes, inițiativa comună româno-sârbă împotriva cancerului din cadrul „Programului de Cooperare Transfrontalieră Interreg-IPA” pentru îmbunătățirea diagnosticării și tratării tumorilor maligne;
52. face referire la disparitățile economice și sociale mari dintre diferitele regiuni ale statelor din Balcanii de Vest și salută programul UE privind competitivitatea întreprinderilor și IMM-urilor pentru dezvoltarea unui sector privat puternic, precum și planul de elaborare a unui program pentru sprijinirea transferurilor de tehnologie și a întreprinderilor nou-înființate;
53. subliniază faptul că strategiile macroregionale (SMR) și alte instrumente ale UE de cooperare transfrontalieră, ca de exemplu programele GECT și Interreg, reprezintă pietre de temelie pentru viitorul UE;
54. salută faptul că Președinția bulgară pune accent și pe economia digitală și sprijină toate eforturile de conectare a infrastructurii dintre Balcanii de Vest și UE în domeniul transporturilor, energiei și al serviciilor digitale;
55. se așteaptă ca toate statele din Balcanii de Vest să se implice într-o manieră constructivă în inițiativele de cooperare regională, precum Procesul de la Berlin, Strategia Dunării, Inițiativa adriatico-ionică, Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est, Consiliul de Cooperare Regională și Acordul central-european de comerț liber și subliniază faptul că biroul regional pentru cooperarea tinerilor din Balcanii de Vest este important pentru reconcilierea din regiune;
56. consideră că strategia UE pentru regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice (EUSAIR) poate reprezenta o oportunitate majoră pentru întreaga regiune, însă atrage atenția totodată asupra unor probleme persistente, precum lipsa de resurse, guvernanta și provocările ridicate de criza migrației;
57. sprijină strategiile macroregionale, întrucât acestea constituie un instrument de integrare europeană bazat pe principiul stabilității, al reconcilierii și al relațiilor de bună vecinătate între statele membre și țările candidate și potențial candidate; este de părere că strategiile macroregionale ale UE ar trebui să cuprindă întreaga regiune a Balcanilor de Vest în ansamblul său. Kosovo și fosta Republică iugoslavă a Macedoniei nu participă nici la Strategia macroregională pentru regiunea Dunării, nici la Strategia pentru regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice. Prin urmare, recomandă ca aceste strategii macroregionale să implice și țările din Balcanii de Vest care nu participă încă, dar care au o legătură cu ele din punct de vedere geografic și economic, astfel încât toată această regiune să fie inclusă în sectorul acoperit de aceste strategii și să beneficieze de posibilitățile de finanțare oferite în cadrul proiectelor puse în aplicare.

Bruxelles, 22 martie 2018.

Președintele
Comitetului European al Regiunilor
Karl-Heinz LAMBERTZ
